

פרוטוקול מס' 228

מישיבת ועדת השירותים הציבוריים
יום ג', י"ב באלול תשל"ו - 7.9.76, שעה 11.00

נכחו:

חברי הוועדה:
ח. גרוסמן - היו"ר
א. אליאב
י. בארי
מ. גז
ל. דיציאן
ה. זיידל
מ. חריש
מ. ידיד
פ. שינמן
ח. שמעוני

מוזמנים:
א. לנגרמן - מנכ"ל משרד הסעד
מ. הורוביץ - משרד הסעד
א. שיינפלד - משרד הסעד

גונדר ה. לוי - נציב שירותי בתי-הסוהר
גונדר-משנה ח. פניז'ל - נציבות שירותי בתי-
הסוהר

חח-ניצב י. קרחי - משטרת ישראל
רב-פקד ש. גל - משטרת ישראל

יועץ משפטי לוועדה: י. אליסוף

מזכירת הוועדה: ש. כרם

רשמה: צ. ספרן

- סדר היום: (א) חנאי המעצר, המאסר והשיקום של עבריינים צעירים - הצעה
לסדר היום של חברת-הכנסת אורה נמיר;
(ב) סכנת החפוררות המאיימת על קיומם של מוסדות חסות לנוער -
הצעה לסדר היום של חברת-הכנסת מנחם ידיד.
-

אני פותחת את הישיבה.

היו"ר ח. גרוסמן:

- (א) תנאי המעצר, המאסר והשיקום של עבריינים צעירים - הצעה לסדר היום של חברת-הכנסת אורה נמיר;
- (ב) סכנת התפוררות המאיימת על קיומם של מוסדות חסות לנוער - הצעה לסדר-היום של חבר-הכנסת מנחם ידיד

ברשותכם אברך את גונדר היים לוי, הנציב החדש של בחי-הסוהו, עם כניסתו לתפקיד הקשה, תפקיד שקשה לומר שיש בו איזו אסירות-חודה. אנחנו מברכים אותך ומאחלים לך הצלחה מעבר למה שאפשר להצליח.

נמשיך בדיון שהתחלנו בו בסוף המושב ונשמע את סירתו של מר שיינפלד על רשות חסות לנוער. הייתי מבקשת לנסות להסביר לנו מדוע פרץ כל הנושא של מקומות חסות לנוער בצורה-הזוהי יותר חמורה בתקופה האחרונה, כאילו משהו אינו מתפקד בתחום זה.

א. שיינפלד:
רשות חסות לנוער היא מערכת במסגרת שירותי חקו"ן של משרד הסעד ואחראית לסידורם של קטינים שביח-המשפט לנוער ציווה על סידורם במעונות לאחר ביצוע עבירות. זהו התפקיד העיקרי והראשוני, אך על פי החלטת הנהלת משרד הסעד נוסף לרשות עוד תפקיד - מתן תשובה לבעיות של סידור מוסדי לנערות במצוקה, כאשר סידורן של רוב הנערות האלה אינו על פי צו ביח-משפט, אלא משום כך שהבעיות שלהן היא כזאת שאין להמתין עד שהיא תחפרץ, בעייתיות שהיא לאו דווקא בתחום העברייני.

הבסיס לקיומה של רשות חסות לנוער ולהפעלתה הוא חוק הנוער, שפיטה, ענישה ודרכי טיפול שהוחק ב-1971 והחליף את פקודת העבריינים הצעירים משנת 1937. בו בזמן שפקודת העבריינים הצעירים שמה דגש על נושא העבריינות והתייחסה אל הקטין כאל עבריין שצריך לשים עליו יד בגלל מעשים שעשה, בא חוק הנוער, שפיטה, ענישה ודרכי טיפול - שלכל הדעות הוא אחד החוקים המתקדמים והנאוליים בקנה מידה בין-לאומי - ומדבר לראשונה, כשמו, על דרכי טיפול.

תפקידי הממונה על המעונות, הנושא באחריות לרשות חסות הנוער, מפורטים בחקנות רשות חסות הנוער: (1) להקים מעונות לענין החוק, בין במוסדות מדינה ובין במוסדות שאינם מוסדות המדינה; (2) לפקח על המעונות ולקבוע לגביהם הוראות וכללים; (3) לקבוע הוראות וכללים לחיאום בין הגורמים הנוגעים בדבר; (4) לדאוג להכשרת עובדי המעונות ולפקח על עבודתם ועל רמתם המקצועית; (5) לדאוג לטיפול מתאים בחוסים, לשיקומם, להכשרתם ולחיי חברה סדירים, ולפחח לשם כך קשרים בין החוסים לבין אנשים מחוץ למעון ובין החוסים לבין משפחתיהם ועוד.

האוכלוסיה המופנית לרשות חסות הנוער היא האוכלוסיה הקשה ביותר של בני נוער המצויים במדינת ישראל אשר כל מערכות הטיפול והחינוך בקהילה התייאשו מהם. אלה לרוב בני נוער שהם וצדיביסטים מבחינת ביצוע העבירות, שנחונים בדרגות עזובה קשות, עם קשת רחבה מאד של הפרעות נפשיות עד כדי מקרים פסיכיאטריים, שבחי החולים לחולי נפש אינם מקבלים אותם לאישפוז.

רשות חסות הנוער מקיימת 10 מעונות ממסלתיים, 2 מעונות ציבוריים, 8 מעונות פרטיים, רשת של משפחות אומנות, ואפשר למצוא קטינים שעברו עבירות וביח-המשפט ציווה על הוצאתם מן הבית גם במעונות חינוכיים-פנימייתיים רגילים, ואלה בדרך כלל נערים או נערות שמוקד הבעיה שלהם אינה דווקא עזובה או עבריינות קשות אלא בעיות סוציאליות למיניהן, ומבחינת הכישורים והיכולת שלהם מקומם במערכת הרגילה של המעונות הפנימייתיים. כאלה יש לא מעט.

היו"ר ח. גרוסמן: כמה מקומות יש במעונות הממשלתיים, וכמה - בפרטיים?

בטיפול שלנו מצויים כיום כ- 750 בני נוער.
55% במעונות ממשלתיים, היתר - במעונות

א. שיינפלד:

פרטיים ומשפחות אומנה.

כמה יש במשפחות אומנה?

היו"ר ח. גרוסמן:

בסוף יולי השנה היו 66 חוסים במשפחות
אומנה; 46 במוסדות ציבוריים; 35 במוסדות

א. שיינפלד:

למפגרים.

מה זה "מוסדות ציבוריים"?

היו"ר ח. גרוסמן:

מוסדות שהם בבעלות וניהול גוף ציבורי.
למשל, האגודה לקידום עבודה וקידום פיתוח
של העובדים הסוציאליים, שיש להם מעון לנערו "לילך" על הכרמל.

א. שיינפלד:

במוסדות משפחתיים, מוסדות פרטיים ומעונות
קטנים בתוך הקהילה - 151 חוסים; במאסר - 16 קטינים עם צו ממעון.

האם ביצעו את כל הצווים?

ל. דיציאן:

מספר הנערים והנערות שביח-המשפט הוציא
לאחרונה צו לגביהם והם ממתינים לסידור

א. שיינפלד:

ראשון - 23.

כמה זמן ממתינים?

היו"ר ח. גרוסמן:

במוצע 6-7 שבועות, פרט לשוליים צרים של
מקרים מאד בעייתיים שלהם אין לנו מסגרת,
כמו אותם מקרים שעל גבול המקרים הפסיכיאטריים.

א. שיינפלד:

בסידור חוזר - 39, והכוונה לנפלטי מעונות

שמבצעים עבירות ומוחזרים.

מספר אלה שנמצאים בטיפולנו ללא כל צו של

ביח-משפט מגיע ל-40. הכוונה לנערים ונערות - בעיקר נערות שאין להן
כל מסגרות פרט למסגרות שלנו - שלא נמצאה להם מסגרת אחרת במערכת הרגילה
של הפנימיות או במסגרות אחרות; לבגלל חומרת הבעיות, והם נשלחים אלינו
על ידי לשכות הסעד, וכגורם שמטפל באוכלוסיה חריגה אנחנו משתדלים למצוא
להם פתרון במעונות שלנו. מבחינה מהותית אין הבדל גדול בין נערים אלה
ובין נערים שיש להם צו.

עד מאי היו שני מעונות מחוץ כלל המעונות

מיועדים להסתכלות ואיבחון: מעון אחד לבנים במצפה-ים, ומעון אחד לנערות,
"מסילה" בירושלים. ב-31 במאי החליט שר הסעד להפוך את "מצפה-ים" למעון
נעול שני, ואנחנו חייבים לפתוח מעון איבחון לבנים, ומסחמן באופן
מקום זמני, עד שנוכל לעבור למשכן קבע, בו נוכל לפתוח מוסד איבחון בנים.

החלוקה בין המוסדות האחרים היא בהתאם

לקריטריונים שנקבעו בתוך השירות, בחלקם על פי גיל, על פי רמת מופרעות,
ומה שכלית וכו'.

לרשות חסות הנוער נראה שחסרים כיום הדברים

הבאים: (1) מעון נעול נוסף, כאשר הנסיון עכשיו הוא להפוך את "מצפה-ים"
למעון נעול נוסף; (2) מספר מתקנים משמעותיים לגבי נערים שבורחים מן
המעונות אבל אינם זקוקים לנעילה, ומדובר בקבוצות לא גדולות; (3) פיתוח
רשת הוסטלים לנערים ונערות בתוך הקהילה, כאשר חלק מיועד לאוכלוסיה
בגילאים שלומדים בבית-הספר בקהילה, וחלק - לנערים שיוצאים לעבודה
ולקורסים מקצועיים; (4) מתקן מיוחד לאותם מקרים פסיכיאטריים שיש בהם
חוקפנות רבה והשתוללות, אם מבחינת ההתנהגות היומיומית ואם מבחינת ביצוע
עבירות. קבוצה זו אינה גדולה כל כך מבחינה מספרית, אבל היא קשה מאד
מבחינת חומרת הבעיות.

האם הם עוברים מבחן פסיכיאטרי ?

היו"ר ח. גרוסמן:

כולם ללא יוצא מן הכלל.

א. שיינפלד:

יש לנו קשר עם שירותי בריאות הציבור במשרד הבריאות במגמה לבדוק שיחוף פעולה אחם, כאשר השיחוף יחבטא בכך שאנחנו נדאג לצד החינוכי-טיפולי, והם - לצד הפסיכיאטרי. הדבר כרוך בהרבה בעיות, לאו דווקא חקציביות אלא אידיאולוגיות - שיטות העבודה, הצפיות וכו'.

החוק החדש העלה את גיל הקטינים מ-16 ל-18 ועובדה זו מציבה בפנינו שורה ארוכה של בעיות בכל מה שנוגע לגודל המסגרות, שיטות הטיפול והכשרה מקצועית. כאמור, מופנית אלינו אוכלוסיה קשה מאד, שאנחנו מנסים להתמודד עם בעיותיה במערכת של כלים, כאשר בחוץ המעונות נמצאים מדריכים חינוכיים, מדריכים מקצועיים, מורים, עובדים סוציאליים, ככל שניתן למצוא אותם. יחד עם זה יש החלבטוח רבה באשר לנושא, שבציבור הוא רגוע כ"הצלחה" - ההצלחה של הטיפול המוסדי, או חוסר ההצלחה של הטיפול המוסדי. למעשה דרוש מאתנו הציבור דבר והיפוכו: מצד אחד אומרים לנו - שמור על הקטין, נעל אותו, דאג לבטחון הציבור, לבטחון הרכוש; מצד שני אומרים לנו - הנך את הקטין, טפל בו, שקם אותו, כאשר בעיותיו הקשות של קטין זה התגלו עוד בגיל הגן והובילו במשך הזמן למה שהובילו ושום שיטת טיפול, אם בקהילה ואם במעונות, לא סייעה לו.

לאחרונה אנו עדים למצב שבו הגיל הממוצע של הקטינים המופנים למוסדות הולך ועולה, ודאח, בחלקו, בגלל פיתוח כלים לטיפול בילד החריג בקהילה. מצד אחד, זה לטובה; מצד שני, נעשים באותם מקרים נסיונות חוזרים ונשנים וכאשר הם כבר מגיעים למעונות, הם מגיעים במצב קשה.

היו"ר ח. גרוסמן:

אבל בלי טיפול קודם בקהילה היו מגיעים אליכם עשרים-שלושים קטינים במקום עשרה.

א. לנגרמן:

אבל חלקם היו מגיעים במצב קל יותר.

א. שיינפלד:

ואולי עם סיכויים טובים יותר לעזור להם.

מ. גז:

האם יש לכם הערכה כלשהי על מספר המקרים שמשום מה לא הגיעו אליכם?

א. שיינפלד:

אין לי הערכה מספרית, אבל מתוך קשר עם החברים העובדים בשדה ידוע שיש בני נוער רבים הנמצאים מחוץ למסגרות חינוכיות מקובלות, ומסיבה זו או אחרת לא חמיד מגיעים אלינו ולא חמיד קל להגיע אליהם.

לשאלה מדוע התעורר הנושא של מעונות חסות לנוער בצורה חריפה יותר לאחרונה: הנושא התעורר לאחרונה בחריפות יתר בגלל הצורך לקלוט חוסים על פי צו במעון נעול; בגלל המחסור במקומות במעון "גילעם", שהיה המוסד היחיד, היו קטינים בבתי-מעצר ולעתים קרובות גם ברחובות, כיוון שלא ניתן היה לקלוט אותם.

היו"ר ח. גרוסמן:

ב"גילעם" היה אגף לא נעול שלא נפתח ולא אוכלס. לשם מה היה צריך לקחת את "מצפה-ים" ולהפכו למעון נעול כאשר אפשר היה לקחת את האגף הפתוח של "גילעם" ולעשות אותו אגף נעול נוסף?

א. שיינפלד:

חברי הוועדה שביקרו ב"גילעם" בוודאי זוכרים את פרשת השיפוצים, ולצדדי הגדול לא שופץ האגף הפתוח עד עצם היום הזה. הם גם זוכרים בוודאי את שיטת האסימונים המיוחדת באגף הנעול, כאשר האגף הפתוח הוא חלק מוצף אותה שיטה: הנער המסוים את שהותו באגף הנעול צריך לעבור לאגף הפתוח ואחר כך לעבודה בחוץ. לכן חסר לנו מאד האגף הפתוח כדי לקלוט את "בוגרי" האגף הנעול, אבל לא כדי לקלוט נערים אחרים עם צו מעון. אמנם חלקם של אלה יכולים

א. שיינפלד:

ליהנות משיטת החינוך והטיפול ב"גילעם", אבל חלקם לא, אם בגלל מצבם או אם בגלל זה שעברו פעם אחת האגף הנעול ב"גילעם" והדבר מחייב שליחתם למעון נעול נוסף. הבעיה של מעון "גילעם" הייתה גורם אחד להתמרמרות הרבה שהתעוררה בחקופה האחרונה.

גורם שני - הפיכת מעון "מצפה-ים" ממעון להסתכלות למעון נעול, כאשר בעיית ההסתכלות והאיבחון נשארה ללא מענה. אני מעז להגיד שהייתה הגזמה רבה ברעש הגדול שהקימו בעניין זה. אמנם חובתנו לתת תשובה לצווי הסתכלות, אבל במשך למעלה משנה ועד לסגירתו של "מצפה-ים" כמוסד להסתכלות, לא עברו צווי ההסתכלות שהוצאו על ידי כתי-המשפט על כ-35% מכוח החפוסה של המעון, ואנשי ציבור ביקרו אותנו קשות על שיש לנו מעון עם 70 מיטות ויותר ובפועל לא עולה החפוסה על 35%. ההחלטה להפוך את "מצפה-ים" נפלה כאשר זה מול זה עמדו: מצד אחד, הצורך בהסתכלות שאין בו כדי למלא את המעון; מצד שני, הצורך הדחוף לקלוט נערים עם צווי מעון נעול, כאשר צורך זה הפך להיות דומיננטי. הוחלט להפוך את "מצפה-ים" למעון נעול, כי מבחינת המחקן הוא הקרוב ביותר להתאמה למטרה זו. יחד עם זה הוחלט לחפש מחקן אחר, כדי לפתוח מכון לאיבחון והסתכלות. בנושא זה של "ההחלטות וההתפוררות" אלה היו למעשה שתי הבעיות העיקריות.

בדרך כלל אינני נוהג לדבר על הצלחה ברשות חסות הנוער מתוך גישה שהצלחות צריכות לדבר בעד עצמן, וצריך לעבוד ולהראות בעיות. אבל לאחר ששמעתי את המושג של "החמוטטות והחפוררות רשות חסות הנוער כמערכת" אני רוצה בכל זאת לציין כמה חומרים שבהם הגיעה רשות חסות הנוער בשנים האחרונות להישגים יפים.

בבחום האיבחון וההסתכלות עד שפתחנו את המוסד "מצפה-ים" לא היה מושג זה ידוע בארץ לגבי קטינים. עם פתיחת המוסד הקמנו מערכת של כלי איבחון והסתכלות, שבהחלט עוורה התפעלות אצל כל מיני גורמים, וכל עוד פעלה, היא פעלה יפה. הייתה בעיה של יישום ההמלצות בשדה אחר כך, אבל מערכת האיבחון וההסתכלות עמדה בהחלט על רמה נאותה. לאחר שהייתי לאחרונה בסיוור בחוץ-לארץ וראיתי מה נעשה שם בחום זה, אני יכול לומר שלא רק שאין לנו במה להתבייש, אלא פה ושם יש לנו אפילו מה ללמד אחרים.

ב"גילעם" פתחנו את המעון לראשונה ב-28 בפברואר 1968 עם 14 נערים, שהפתחנו בבית-הסוהר חל-מונד עם צווי למעון נעול. כעבור חקופה לא ארוכה הייתה החמוטטות כללית של המעון, כי האוכלוסיה הייתה קשה מאד ובשיטות קונבנציונליות אי אפשר היה להתמודד איתה. הנערים ביצעו הרבה עבירות, ברחו, הסתירו חלק מן הרכוש הגנוב בקרבת המעון ועוד. סגרנו את המעון, שיפצנו אותו והנהגנו את שיטת החינוך החדשה, לצערנו איננו יכולים לדבר על הצלחת השיטה כשיטה, כי לא נסינו אותה במלואה, אבל בגיזורה הקטנה שבה נסינו אותה, באגף הנעול, היא פעלה יפה והיא פועלת יפה. בפרק הזמן ששיטה זו מונהגת - כשנתיים בערך - לא היה צורך לשפץ מחדש, כי אין הרס, אין שבר והנערים הנמצאים באגף הנעול של "גילעם" - פרט למספר מועט של יוצאים מן הכלל - מתפקדים הצלחנו להחאים שיטה זו - שהיא יבוא מארצות-הברית - לחנאים המיוחדים שבארץ, ועשינו זאת ככל שניתן. במקומות אחרים היא מוכרת, אבל לא כל כך מופעלת.

היו"ר ח. גרוסמן: האם לא ניסו להפעיל אותה במעונות אחרים?

א. שיינפלד: לא.

הדבר שמעורפל עדיין הוא הרצף של העברת הנער מהמעון הנעול למעון הפתוח, וזאת בגלל העדר אגף פתוח במעון "גילעם".

בבחום הטיפול בנערות במצוקה: בירושלים יש לנו הוסטל לנערות - מעון "אורנים". נאספו בו נתונים ואנחנו מוצאים שהחוצאות היו חיוביות ויפות בהחלט.

אני יכול לציין נסיון שעשינו בשנה האחרונה בקבוצת נערים במעון "מכורה" בכפר חסידים: נערים אלה, מגיל 14, הגיעו למעון במצב כמעט אנאלפביתי, בחפקוד אינטלקטואלי נמוך ביותר ונקלטו כקבוצה בבית-ספר מקצועי בקריח-חיים. קבוצה זו עברה בהצלחה את השנה הראשונה וחמשיך בשנה השנייה. ככל שחיה אפשרות ייתכן שנרחיב דבר זה, כאשר מדובר בקומבינציה חדישה: נער נמצא במעון חסות, מכינים אותו במעון זה ואחר כך הוא מועבר עם נערים אחרים ללמוד בבית-ספר מקצועי, בשלב זה עדיין ככיחה מיוחדת בחוץ בית-הספר.

היה נסיון קצר, שהופסק אי-שם, שעשינו עם האגף להכשרה מקצועית במשרד העבודה - הקמת תחנה לאיבחון מקצועי. מטעמים תקציביים נאלץ משרד העבודה לצאת מן העניין. הוא יצא מן העניין ברגע הפחות מתאים, לאחר חשעת חודשי עבודה כאשר כבר אפשר היה לגשת להפעלה הלכה למעשה. היה זה נסיון ראשון לשיחוף פעולה בין שני המשרדים והיו ניצנים של עבודה יפה שהופסקה. הרעיון היה, שנערים שיעברו את האיבחון המקצועי ילמדו במסגרת ההכשרה המקצועית של משרד העבודה.

היו"ר ח. גרוסמן: אין עכשיו בחוץ זה שום שיחוף פעולה עם משרד העבודה?

לא.

א. שיינפלד:

נסיון נוסף: סגרנו את המעון "נוה-חורש" בחדרה ופתחנו אותו במסגרת אחרת, כאשר הנערים הנמצאים במעון יוצאים ממנו יום יום הן כדי להשלים השכלה והן כדי לרכוש הרגלי עבודה ויסודות המקצוע במפח"ן בבית-ליד, שכולו הועמד לרשות אותם נערים. קבוצה זו סיימה את השנה שחלפה עם סיום שנת הלימודים, ושוב - בחוצאות די מעורבות, והיא ממשיכה גם השנה. במעון יש עובדת סוציאלית, מדריכים חינוכיים ופעילות חינוכית.

קיימות בעיות קשות מאד של רשות חסות הנוער, אבל לא עם כולן אנחנו בנויים להתמודד, לא לכולן יש פתרון. היה כאן שימוש במושג "דריכה במקום" ובעקרון אני חייב להגיד: אנחנו משחדלים, עד כמה שאפשר, לא לדרוך במקום. מחפשים דרכים, מחפשים שיטות חדשות וגם נעשים דברים בקנה מידה לאיגדול חוץ לצון ללמוד מן הניסויים האלה לגבי אפשרות העתקתם למקומות אחרים.

כדי לא ליצור רושם שהכל טוב ויפה, הייתי רוצה לציין את הבעיות שבהפעלת המערכת הזאת. לא אגלה דברים חדשים אם אומר שיש בעיה של בריחות לא מעטות מהמעונות, כאשר חלק לא מבוטל מן הנערים הבורחים מבצעים עבירות, מטרידים את המשטרה ואת בתי-המשפט. יש לנו בעיות של התמודדות עם המקרים הקשים, כאשר לחלקם אין מסגרות מתאימות. הבעיה העיקרית שלנו היא עם אותם נערים שחוזרים ובורחים ומבצעים הרבה מאד עבירות. את הבריחות צריך לחלק לשני סוגים: בריחות בשלב הראשון של הקליטה במעון, כאשר הנער בורח פעם-פעמיים-שלוש ואחר כך מצליחים ליצור איתו קשרים והוא יושב; ובריחות חוזרות ונשנות, כאשר עיקר הבעיה היא מספר לא גדול של חוסים שבורחים וחוזרים ובורחים וחוזר כן מבצעים עבירות. קבוצה זו של בורחים היא גם הגורמת לרושם בציבור שכל המערכת איננה מתפקדת, כי אותם נערים משוקמים שמתפקדים נבלעים בחברה הגדולה הנורמטיבית ולא מרגישים בהם, שעה שהרצדיביסטים, שחוזרים ובורחים מדי פעם בפעם ומבצעים עבירות, מטרידים את המשטרה, את בתי-המשפט, את שירותי המבחן, הם שמושכים את תשומת לב הציבור.

אשר לבעיות של הפעלה: על אף שמוטלת אחריות כבדה על רשות חסות הנוער זוהי מחלקה רגילה, ככל מחלקה במשרד ממלתי, שכפופה לכל מערכת הכללים מבחינת האפשרות לנצל את המשאבים שמעמידים לרשותה, עם כל העדר הגמישות שבמערכת כללים זאת. יחד עם זה צריך לזכור שרשות חסות הנוער זו רשות שהצרכים שלה משתנים, האוכלוסיה שלה משתנה מבחינת הגילאים, מבחינת המופרעויות, מבחינת הצורך לחת חשובה לבעיות של האוכלוסיה, ואנחנו נמצאים חמיד במצב שצריך להיערך בגמישות הדרושה לשינויים האלה. למרות זאת שאנחנו צריכים תמיד להיערך בגמישות, אנחנו נאלצים להפעיל את רשות חסות הנוער כמו ש מפעילים, לדוגמה, את חטיבת

א. שיינפלד:

המזון במשרד המסחר והתעשייה, כאשור לממונה על המעונות אין סמכות להפעיל את שיקול הדעה שלו כיצד להשתמש במשאבים - לקבוע לעצמו סדרי עדיפות, לקבוע לעצמו כיצד להפעיל את המעונות מבחינה הפניית משאבים ממקום למקום.

היו"ר ח. גרוסמן: האם באותה מסגרת של חקציב רשות חסות הנוער אינכם יכולים לחמור?

א. שיינפלד:

חקציב רשות חסות הנוער מחולק כך שיש חקציב מעונות, כאשר לכל מעון חקציב משלו המופיע בספר החקציב. אם אני רוצה להעביר עשרת אלפים לירות מ"מצפה-ים" ל"צופיה" כדי לחזק חוליה חלשה, אין לי כל סמכות. אני צריך לעבור דרך אגף המינהל במשרד, להגיע עד האוצר, וזה מחייב מערכת שלמה של דיונים והתייעצויות.

א. אליאב: האם הרפורנט שלכם באוצר אינו יושב אצלכם?

א. שיינפלד:

חדרו באוצר, לא במשרד הסעד.

א. לנגרמן:

עד לשנה חקציבית זאת, שבה נעשה השינוי בחוק החקציב ובחקנות, הופיע כל מעון כסעיף בחוק החקציב וכל העברה הצריכה לא רק את אישור אגף החקציבים אלא גם את אישור ועדת הכספים של הכנסת. השנה, עם השינוי, ירדה ומת החלטות ברמה אחת. היינו, העברה כזאת טעונה רק אישור אגף החקציבים, לא אישור ועדת הכספים.

א. שיינפלד:

להמחשת העניין, סיפור קצר שכבר רמז עליו ד"ר הורוביץ בישיבה הקודמת: בית-המשפט היפנה אלינו ילדה בת עשר וחצי. מאחר שזו ילדה שהפכה להיות מנהיגת קבוצת עבריינים - נערים ונערות מבוגרים ממנה - החלטתי להפנות אותה ל"צופיה", ואחם צריכים להבין מה היתה דוגת הקושי של בעייתה אם החלטתי להפנות אותה לשם. היא הגיעה לשם בסוף שנת הלימודים, כאשר המורים והמדריכים המקצועיים יוצאים לפגרת הקיץ, כאשר כל המעונות נשארים ללא אפשרות הפעלה בשעות שלפני הצהריים והמדריך החינוכי צריך להפעיל את בני הקבוצה משש בבוקר עד עשר בלילה, לחפש דרכים להפעיל אותם, עד שהוא נמאס עליהם והם נמאסים עליו. מובן שכאשר אין מדריך מקצועי לילדה כזאת בת עשר וחצי, שצריכה להיות עם קבוצת נערות שגילן הממוצע הוא 15-16, היא בורחת, וכאשר היא בורחת עשוי לקרות מה שעשוי לקרות. העניין הובא לוועדת הערכה - שקיימת בכל מוסד - והועלתה שם ההצעה - שנתמכה על ידי ד"ר הורוביץ שביקר אותו יום ב"צופיה" - להצמיד לאותה ילדה למשך שני חודשי פגרת הקיץ עובד יום לארבע-חמש שעות, כאשר זה צריך לעלות בין 6,000 ל-8,000 לירות. לא היתה בעיה למצוא את הסכום הזה, אבל היינו צריכים לפנות לאגף החקציבים שיאשר. כל מערכת הדיונים נמשכה עד סוף אוגוסט, כאשר בספטמבר כבר החחילה שנת הלימודים. בינתיים בוחה הילדה שש-שבע פעמים והיו צריכים להעסיק כך וכך אנשים כדי לתפוס אותה.

ל. דיציאן:

לא ידעו חודשיים לפני זה שכך יקרה?

א. שיינפלד:

היא הובאה ל"צופיה" רק כמה שבועות לפני כן.

והמקרה הזה אינו מקרה חורג כל כך, יש

מקרים נוספים שלגביהם הייתי צריך לעשות כל מיני פעולות ומניפולציות, אבל אינני יכול לעשות אותם כי אין לי הסמכות לכך.

פרשה שניה היא בתחום כוח האדם: עובד אדם

כמדריך חינוכי או מקצועי חמש-עשרה - עשרים שנה. הוא החחיל לעבוד כמדריך כאשר הופנו ילדים בגיל 9, אבל בינתיים האוכלוסיה השתנתה וכיום מופנים נערים בגיל 15. אותו מדריך אינו נעשה יותר צעיר ולא תמיד הוא יסל להדבילק את קצב השינויים. קורה גם שאדם כזה חולה ומסיבות רפואיות אינו יכול להמשיך. מצד אחד, קיימות חקנות של הנציבות האוצר הקובעות

א. שיינפלד:

מדריך הינוכי על קבוצה של 16 נערים, ומדריך מקצועי על קבוצה של 8 נערים, אבל מצד שני לא יכול המדריך, לאחר עשרים שנה, להחזיק יותר משניים-שלושה, וכאשר הוא מקבל קבוצה גדולה, בורחים לו חמישה, מזעיקים את המשטרה ויש ביקורת קשה על רשות חסות הנוער. כממונה על המעונות אני חייב להיערך בהתאם, אבל מצד אחד, לפטר אותו אינני יכול, להביא אותו לוועדה רפואית כדי שייצא מוקדם לגימלאות זה תהליך שאורך שנתיים וחצי, ומצד שני גם אינני יכול לקבל תקן או חצי תקן נוסף על אותו מדריך. יש עוד סיפורים מסוג זה, שהחמצית שלהם היא: הממונה על המעונות נדרש לשאת באחריות; תקציבים - אין.

עלות הבדיקה הפסיכולוגית נקבעת על ידי החשב הכללי. מה אפשר לעשות שהסחירות הפסיכולוגים קבעה תעריף אחר - פי שניים וחצי או פי שלושה - וזוהי הנראה לכל הפסיכולוגים לא לעבוד בפחות מתעריף זה? פתרון אין.

היו"ר ח. גרוסמן: אין שירות רשמי של בדיקות פסיכולוגיות?

א. שיינפלד: אנחנו נעזרים הרבה באופן פרטי.

היו"ר ח. גרוסמן: מדוע?

א. שיינפלד: כי עד עצם היום הזה לא בכל מעון במדינת ישראל, עם אוכלוסיה כזאת, יש תקן לפסיכולוג. הקצבתי למוסד "צופיה" חצי תקן של פסיכולוג ועבדתי בזה על החוק. יותר מזה: אם האוצר קבע שאני יכול לשלם 200 אלף לירות, ואני רוצה להחליט שבמקום לעשות 200 בדיקות פר אלף לירות אני מעדיף 100 בדיקות חמורת אלפיים לירות - גם את זה אינני יכול לעשות. החשב הכללי נתן הוראה לאנשים שלו בגזברות לא לשלם אם המחיר עובר על מה שנקבע.

א. לנגרמן: יש שני תעריפים: תעריף שנקבע על ידי הפסיכולוגים, ותעריף שנקבע על ידי החשב הכללי.

א. שיינפלד: חוסר הגמישות מבחינת המבנה, מבחינת אפשרות החמרון, חוסר הגמישות בהתאמה המסגרות הקיימות לצרכים המשחזרים גורמים לחלק גדול מהבעיות שעלו בעחונות ולחלונות מחלקים שונים של הציבור. אנחנו יודעים מה צריך לעשות, יש לנו אפילו חוכמיות לעשייה, שלא נפסלו בחוק המסוד, אבל אין לנו אפשרות לפעול, לקבוע סדרי עדיפות, להפעיל שיקול דעת. אני חייב לציין שהמנכ"ל מעורה בדברים, השר מעורה בדברים והוקמה ועדה מיוחדת, בראשותו של ד"ר הורוביץ, בה נמצאים נציגי הנציבות ונציגי האוצר, שחבדוק את האפשרויות שישנן על מנת לתפקד בצורה יותר סבירה. זה רק מוכיח שסוף סוף חדרה ההכרה שכך אי אפשר להמשיך.

הבות-הכנסת נמיר טענה שמאז הכנסת הראשונה נושא זה אינו יורד מהפרק. אני יכול להוסיף: מאז הכנסת הראשונה התחלפו שרי הסעד, התחלפו חמישה ממונים על המעונות - מר לנגרמן היה מנהל האגף ולפני כן ד"ר הורוביץ - והבעיה נשארה. עובדה זו מצביעה בצורה הטובה ביותר על כך שהעניין מסובך מאד, וכל עוד לא נצליח למצוא פתרון יסודי לאותם דברים שציינתי, יהיה קשה לצפות מאתנו ליותר הצלחה.

בפעם שעברה הועלתה שאלה על סגירת המרכז לאיבחון לבנים מבלי שהקימו אחר: אנחנו עומדים לפתוח בקרוב מרכז איבחון לבנים, שבו כמעט אי אפשר יהיה לקלוט יותר מ-20 נערים בעת ובעונה אחת. המבנה, שנמצא בפרו, אינו מתאים למטרה זו ואני מציע מפורשות שהוא יהיה זמני עד שנוכל להיערך בצורה מתאימה ולמצוא את המקום המתאים. השר שלנו היה מאד מתוסכל כאשר התערב אישית וראה שהדבר לא יכול ללכת - הוא התנגד למקום הצר - אבל נוכל לחת חשובה חלקית לנושא תוך הזמן הקרוב.

היו"ר ח. גרוסמן: האם "מסילה" נשאר מוסד איבחון לבנות?

א. שיינפלד: כן, אבל הוספנו שם עוד פונקציה: פתחנו, לפרק זמן של חשעה חודשים, יחידה טיפולית לנערוח שסיימו את ההסתכלות ולא היו להן מסגרות מחאימות. מכיוון שמקומן אינו ב"צופיה" אבל גם אינן יכולות לעבור להוסטלים בקהילה, אנחנו מכינים אותן ומכשירים אותן ביחידה הטיפולית להוצאתן להוסטלים או לאחד המעונות.

חבר-הכנסת ידיד דיבר על מספר רב של ממחינים ולא היחה הגדרה מה זה מספר רב. ממתינים היום לסידור אותם נערים ונערות שהוצא לגביהם צו לפני פגרת בתי-המשפט ואותם 39 שחוזרים ובורחים מן המעונות, מקרים קשים שלא חמיש יש לנו חשובה לגביהם.

היו"ר ח. גרוסמן: מה לגבי אלה שמופנים לבית-הסוהר כי אין להם מקום במעון?

א. שיינפלד: זו היחה הסיבה להחלטה להפוך את "מצפה-ים" למעון נעול שני, כדי לתח חשובה לנערים הממחינים לביצוע צו מעון נעול.

יחד יעם זה יש, ותמיד יהיו, גם קטינים שישלחו למאסר. במעון נעול יש לי היום נער שהשופט הבטיח לו כי באותו רגע שיגיע לגיל 14, ייאלץ לשלוח אותו למאסר. אותו נער היה ב"גילעם", ב"מצפה-ים", במעונות אחרים, חזר וברח.

אנחנו נערכים, על מנת שנוכל לקלוט חנוך פרק זמן סביר כל קטין שיש, לו צו למעון נעול - אם באגף הנעול ב"גילעם" ואם ב"מצפה-ים".

רב-פקד ש. גל: כמטרה מעסיקה אותנו נקודה אחת, שיש לה כמה אספקטים, בנושא המעונות הנעולים והיא - שחורים כיום מספר מקומות לנעילת קטינים בעייתיים. דבר זה אינו עולה בקנה אחד עם אותה שיטה כלכלת האסימונים שנהוגה ב"גילעם". אותה שיטה, שהיא טובה כשלעצמה, קובעת שנער צריך לעבור מסלול של מעון נעול ולאחר שהגיע לשלב התפתחות מסויים הוא עובר למעון פתוח, ולאחר מכן - להוסטל או למוסד אחר. כיום מצוי רק השלב הראשון של המעון הנעול, אבל שני השלבים האחרים אינם בנמצא ונער שעובר את המעון הנעול בעזרת כלכלת האסימונים יכול לקנות את חופשתו - גם אם היו לו הרבה חיקים - לאחר כמה חודשים. יש מקרים לא מעטים של נערים שעוברים עבירות חמורות למדי, מצליחים להחנהג יפה במסגרת היותם במעון הנעול, ולאחר מכן מגיעים אלינו לבתי המעצר. קורה גם שהם נמצאים במסגרת פתוחה שאינה מחאימה להם ואז הם בורחים ממנה.

נושא הבריחות מעסיק את המשטרה עד עצם היום הזה. קיימת מחלוקת לגבי מספר הבריחות, אבל אפילו אליבא דדעתם של מנהלי המוסדות יש מאות מקרים של בריחה. זהו מצב מדאיג ומציק מאד ליחידות המשטרה. יש אנשי משטרה שנמאס להם העניין למרות שהם חייבים להחזיר את הבורחים. קל להם יותר להחעסק בחיקים מאשר לעסוק בחיפוש אחרי הבורחים. הייתי שמח לקבל על נושא זה חשובה.

היו"ר ח. גרוסמן: נניח שהנער אינו קונה את חופשתו בעזרת החנהגות טובה אלא פשוט הסתיים הזמן שהוא צריך להיות במעון נעול, מה אחה, כאיש שעוסק בנושא, יכול להציע?

רב-פקד ש. גל: לדעתי, השיטה של כלכלת האסימונים עם שלב אחד, לא עם שניים, טובה למצב שבו יש בארץ שניים-שלושה מעונות נעולים שמספיקים לנעילת כל הנערים הבעייתיים שמזיקים לציבור ושסיכויי השיקום שלהם קלושים. השיטה הזאת, כפי שהיא כיום, יקרה מאד ואינה עומדת במבחן המציאות. צריך לשקול אם כדאי להכניס אותה רק עם השלב הנוכחי של מעון נעול.

באופן כללי אני סבור ששיטת המעונות איננה פסולה. זה רע הכרחי. חייבים להקים רשת מעונות שתחאים לאוכלוסיה שחייבת

רב-פקד ש. גל:

להיות במעונות, אין ספק, יש נערים שהקהילה לא מתאימה עבורם ואי אפשר לשקם אותם. אבל אני חוקף את השוליים, אותה קבוצה - וזה מספר קבוע - שמעסיקה לא רק את המשטרה אלא גם את הציבור, ובה המועדים ביותר. נערים כאלה שנחפסים, יש מאחוריהם 30-40 תיקים.

חח-ניצב י. קרתי: המספרים שניחנו פה לגבי ילדים שממחינים לסידור או שנשלחו לבית-הסוהר עלולים להטעות כשמציינים אותם כמספרים בלבד, ואסור להתעלם מאלה שנכללים במספרים. יש להביא בחשבון שאוכלוסיה זו מורכבת מעבריינים קשים ביותר, מועדים, פעילים ביותר. כל אחד ואחד מהם זו קופת שרצים, זה סבך של בעיות. את המספר של 30 ממחינים יש להכפיל במספר העבירות שמבוצעות על ידם ובבעיות שהם גורמים.

לגבי מספר הבריחות: אני זוכר שנים ארוכות של ויכוחים עם הנהלת הרשות על השאלה אם צריך לכלוא נערים במעון, כאשר העקרון היה שהמושג של נעילה אינו מחייב עם המושג של טיפול ושיקום. אחרי שנים הגיעו לזה שיש מוסד נעול מעוגן בחוק, אבל הוא עדיין לא נעול. איננו אנשי מקצוע ולא נוכל להציע להנהלת הרשות, אבל לדעתנו חסר מגוון גדול יותר של מוסדות עם אפשרות נעילה של אותם ילדים שעבורם המעון הנעול הוא האמצעי האחרון לאחר שנוסו כל השיטות האחרות והאלטרנטיבה היחידה היא בית-סוהר, בית-מעצר של המשטרה.

רב-פקד ש. גל:

חנאי המעצר והקריטריונים שמנחים את המשטרה שעוצרת ילדים ובני נוער הם אחד הנושאים הבעייתיים והמדאיגים ביותר לא רק את המטה הארצי אלא את כל היחידות ובכל השתלמות ויום עיון מדגישים קריטריונים אלה בגלל הרגישות הציבורית לגבי כליאת נערים. נוסחו גם הוראות קבע בספרי פקודות הקבע של המשטרה, שאותן משננים כל מי שעשוי לעצור קטין. צריך להסביר שככלל לא עוצרים קטינים, אלא במקרים יוצאים מן הכלל כאשר קטין חשוד בביצוע עבירה חמורה מסוג פשע; כאשר נחפס סמוך לשעת ביצוע העבירה; כאשר הוא נמלט ממשמורת חוקית - בית-סוהר, בית-כלא, מעון, מקום חסות פסיכיאטרי כדין; כאשר הוא נמצא משוטט בנסיבות חשודות, וזה סעיף פרובלימטי שניתן לפרשנות, אבל אנחנו מקפידים שהנסיבות תהיינה באמת חשודות; כאשר הוא חשוד בביצוע עבירה, הוזמן לחקירה ולא הופיע במקום ובמועד שנקבעו.

ברגע שחוק הנוער, שפייטה, ענישה ודרכי טיפול יחול במלואו מ-1 באפריל הבא, מדובר בתוספת של 11%-12% נערים שמכללו במסגרת קטינים. במספר הכניסות לבתי-המעצר זה יחבטא בהרבה יותר.

אני רוצה לציין את הקשיים העצומים שיש היום באכיפת החוק כפי שהוא באין הפרדה בין בגירים וקטינים בבתי המעצר, ואותו הדבר לגבי מעצר בנות. מכיוון שאין הפרדה, נמנעות יחידות המשטרה לעצור בנות. השוטרים יודעים שבמקרה הטוב ייאלצו לכלוא אותן עם נשים בוגרות, ובמקרה היותר גרוע - להחזיק אותן בצורה חשופה בחנות המשטרה. מסיבה זו לא עוצרים את הבנות ואחד הביטויים לאותה מציאות הוא מספרן הנמוך ביותר של הבנות בכלל העצורים, ולא דווקא מפני שהן מבצעות פחות עבירות. נכון שחלקן בעבירות אינו עולה על 16%-17%, אבל מספרן בין הנעצרים הוא ללא שום פרופורציה לכיוון נמוך לעומת חלקן האמיתי בפשיעה.

איזו פשיעה - זנוח? סמים?

ג. גז:

כל מיני עבירות, אפילו גניבות.

רב-פקד ש. גל:

גונדר-משנה ח. פניז'ל:

בקשר לצעירים שמגיעים לבית-הסוהר במקום למעונות: נכון שאין היום מספר גדול, אולי בודדים, שמחכים למוסד נעול, אבל משיחות עם שופטים ומקריאה בפסקי דין ברור שהשופטים שולחים צעירים לבית-הסוהר מחוץ חוסר ברירה, כאשר הם טוענים שמקומם לא בבית-הסוהר ומצווים לטפל בהם כך שלא ייפגעו בבית-הסוהר. אין עושים זאת, כאשר בין הצעירים האלה, בגילאים עד 18 ואפילו עד 16,

גונדר-משנה ח. פניז'ל:

יש שעברו את כל שלבי הטיפול בחוץ, ביצעו עבירות, הם די מסוכנים, אי אפשר לשחרר אותם ואז החזקתם בבית-הסוהר היא קשה מאד. הם מנצלים את העובדה שהם צעירים, הם יודעים שמקומם לא שם ובכל הופעה בבית-משפט הם מחלוננים - וכמובן תלונות שונא - כי הם מרגישים שיש להם על מה לדבר: מה פתאום שולחים אותם לבית-סוהר למבוגרים יחסית? ובתל-מונד יש בני עשרים, שמבחינת עבירות יכולים לשמש מורים טובים מאד.

כמה קטינים עד גיל 16 יש בתל-מונד?

היו"ר ח. גרוסמן:

כ-13. הם מוחזקים בנפרד, ולפעמים מצורפים להם מבוגרים שנראים צעירים מאד וזקוקים

גונדר-משנה ח. פניז'ל:

להגנה.

למשרד הסעד יש אולי דבר אחד לא טוב מבחינה ציבורית, הם יכולים להגיד: אין מקום, לא מקבלים. שירות בתי-הסוהר לא יכול לעשות זאת. אם יש מקום או אין מקום, אם המקום טוב או לא טוב, מחאים או לא מחאים - מקבלים. רק אחר כך מחילים לגלות שמדובר בכאלה שהיו זקוקים לטיפול פסיכיאטרי, שהיו בגמילה ומקומם לא בבית-הסוהר. דברים אלה נכונים גם לגבי צעירים. מבחינה זו קיים חלל ריק, כי בתי-החולים לחולי נפש אינם רוצים לקבל מקרים גבוליים, ולא קשה להדביק על מקרה גבולי כזה את החווית של "פסיכופט" ולשלוח אותו, ואז הוא מזיק לאחרים והמסגרת סובלת. צריך שחיה רשות מיוחדת - של משרד הבריאות, או משרד החינוך והתרבות, או משרד הסעד - שיהיו בה פסיכולוגים, פסיכיאטרים, שיהיה לה מוסד שבו יחזיקו מקרים כאלה.

אני מודה על הברכות ומקווה שיהיו לי הכוח והחבונה למלא את חפקידי.

גונדר ח. לוי:

בבעיות הקשות נתקלתי כבר בהתחלה. אם מדברים על "תל-מונד", אני חייב להגיד שזה לא מוסד לזנוך עבריינים. זהו מבנה משטרה מטיפוס "טייגר", שאולתר לבית-סוהר. זה לא בית-סוהר, אלא דיר עם כוכים, פרוזדורים - איום ונורא. אם יש בו 13 קטינים, צריך לראות איפה הם נמצאים יומם ולילה. אינני יודע איך אפשר לשקם עבריינים כאלה במקום כזה. אני לא מאמין. בעיית הצפיפות ב"תל-מונד" קשה וחמורה. בחדר יש 12-17 אנשים, אין מקום למיטות ושמים מזונונים על הרצפה. כך מחזיקים בני אדם עבריינים.

חחזית למקומות חדשים: ניר דיבר על סיום

הבניה באופקים ב-1983. ייחכך אפילו - ב-1985.

בתי-הסוהר בסדר העדיפות לתקציבים - אחרון

מינוס.

אני מזמין את הוועדה לבקר ב"תל-מונד" ולראות מה קורה שם, כאשר האוכלוסיה גדלה מיום ליום. ביקר שם שופט, שמשום מה המקום נראה לו נחמד והתחיל לשלוח יותר עבריינים צעירים. זה לא בית סוהר, ובוודאי שזה לא מקום לשיקום. בשום פנים ואופן לא דווקא ב"תל-מונד" יש 4 עובדים סוציאליים, שאין במקום אחר, יש מדריכים חברתיים, שאין במקום אחר, יש מוסד חינוכי, יש בתי-מלאכה, ועם כל זה המקום רע, גרוע. אינני יודע מה הפתרון ואינני רואה מה הפתרון במצב התקציבים הנתון. התמונה לא ורודה, לא אפורה; לדעתי היא שחורה, וזאת מבל לידבר על בתי-הסוהר האחרים שזה הרבה יותר חמור. זו פצצת זמן עם פחיל אפילו אצל הצעירים, ואינני יודע מה אורכו של הפחיל, אם זה יקח שנה או שנתיים.

א. לנגרמן:

הערה אחת לדבוריה של גב' חמדה פניז'ל:

נפגשתי עם מנכ"ל משרד הבריאות ועם ראש

שירותי בריאות הנפש בפגישה מוקדמת למציאת פתרון לנושא המקרים הגבוליים, ואנחנו עומדים בזמן הקרוב ביותר לקיים מפגש נוסף, על בסיס שנראה לנו אפשרי. לשיתוף פעולה, של אנשי מקצוע משני המשרדים כדי לאשר תוכנית של פעילות משותפת. ייחכך שחוכנית זו תדרוש הקמת מעון - אולי לא חדש -

א. לנגרמן:

שבו שני המשרדים אכן יפעלו במשותף. עקרונית זה התקבל על דעתי ועל דעת מנכ"ל משרד הבריאות ואנחנו מקווים לפעול במשותף.

יהיה חקציב?

ל. דיציאן:

א. לנגרמן: אינני חושב שזו הבעיה המרכזית. אם נרצה להקים מוסד חדש עם כל השכלולים, לא עשינו הרבה. מדובר באוחם 20-40 שושומים, שלהם נחפש פתרון מתאים חוץ שיחוף פעולה. אם יחסרו לנו מאה אלף לירות, נלך, שני המשרדים יחד, אל אגף החקציבים ונאמר שאנחנו זקוקים לסכום זה.

מ. גז:

אני רוצה לצרף את ברכותי לגונדר לוי. אינך פנים חדשות. אחת מוכר בארץ, ואני יודעת שברגע מסויים, כאשר לפני שלוש שנים משמר הגבול הגיע לחל-אביב להילחם בפשע, נשמנו לרווחה.

נדמה לי שעם כל הרצון מצד כל המוסדות; עם כל מה שמשקיעים בנפש, בכסף, בכוחות, לא עלינו עדיין על דרך המלך. אם נערך יכול להיכנס בכוח לדירת אשה בח שבעים וחמש, לדרוש את כל הכסף ולעקור את שיני הזהב שלה, זה היא השיאים של אכזריות. וכל יום חוזרים וקורים דברים מחרידים. צריך לתח לצעירים אלה אפשרות להוציא את כל המרץ שלהם בצורה הקיצונית ביותר. מדוע לא מחנות עבודה? מדוע לא לסלול כבישים? כל המשרדים הממשלתיים צריכים להטות שכס, לתח את חלקם בתקציב כדי שאפשר יהיה להוציא את כל הנוער הזה לגור באוהלים, באוויר הצח, לטובחם. נציל אותם בעל כורחם. לצבא אינם יכולים ללכת, לעבודה אינם רוצים ללכת ושוב ימשיכו לגנוב, להחפור לבחים, לדרוש כסף כדי לקנות סמים וכו' ? צריך להגיע למסקנה אחרת לגמרי מזו שהגענו אליה. אם רואים יחד משרד החינוך והתרבות, משרד הסעד, המשטרה, משרד האוצר, משרד העבודה ויבדקו דרך זאת. יש לנסות את הנסיון בקבוצה קטנה. אם יצליח, להרחיב אותו.

י. בארי:

את גונדר לוי ברכתי בפורום אחר ואמנע עכשיו מלחזור על דברי השאר.

ראשית לכל לחברה-הכנסת גז: יש סיבות אובייקטיביות, שאינן חלויות בנו ולא ברשויות, אשר מגבירות בשיעור ניכר את העבריינות בכלל ואת עבריינות הצעירים בפרט בעולם המודרני. יש מקום אחד בעולם בו מנסים לשרש סיבות אלו - בסין העממית, ובכל יתר ארצות העולם הפשיעה בכלל ופשיעת הצעירים בפרט גואה, כולל בארצות הקומוניסטיות מהסיבות הבאות: א) העושר החומרי שהחברה המודרנית הצליחה ליצור; ב) הפיגור מבחינה סוציולוגית אחרי ההתפתחות הטכנולוגית יצר פער ששום חברה אנושית טרם מצאה את הפתרון לצמצם אותו.

למר שיינפלד: בזמן האחרון זכיתם למספר "מקלחות קרוח" מבתי-המשפט. האם העובדות שהעליח היום בפנינו הובאו לידיעת השופטים?

א. שיינפלד:

כן.

י. בארי:

ואף על פי כן העירו מה שהעירו?

לענין חופשות המורים שלפחע פחאום יוצאים כולם בעת ובעונה אחת לחופש ואחם נשארים עם מדריך אחד שנמאס על הצעירים והם נמאסים עליו: האם נעשה נסיון כלשהו לפתור בעיה זו? באמת קשה להשלים עם מצב שכולם יוצאים לחופש בעת ובעונה אחת, משאירים מוסד בלי מורים והמימשל חסר אונים לפתור בעיה כזאת.

חרף כל הקיצוצים החקציביים והמצוקה הכספית, האם יש לכם גם המלצות קונקרטיות כיצד לפתור את הבעיה? האם קבעתם סדרי עדיפויות, דווקא בשים לב למצוקה החקציבית, או קבעתם משימות כאילו המצוקה

י. בארי:

החקציבית איננה והיד חופשית?

לרב-פקד גל: מתחת ביקורת, והיא לכאורה צודקת, על המצב הקיים. האם גיבשתם המלצות מעשיות מסוימות כיצד כן לפתור את הבעיות, מעבר לכך ששיטת האסימונים, הנעשית כיום בשלב אחד בלבד, איננה פותרת את הבעיות? אם כן, מה ההמלצות שלכם?

לגונדר לוי: האם אתה עומד לחולל שינויים בסדרי הקדימויות בשירות שאחה מופקד עליו עכשיו, גם כן בשים לב למצוקה החקציבית?

א. אליאב: אני מצרף את ברוכתי לכל הברכות שברכו את גונדר לוי. אתה צריך מהן עוד ועוד.

שאלה לי אליך ולנציגי משרד הסעד: היה בשנים האחרונות רעיון לשחף פעולה עם משרד הבטחון ולקבל מתקנים א מחנות שהוא אינו זקוק להם כרגע בתחום הקו הירוק כדי למצוא פתרון זמני ולדלל את האוכלוסיה בבתי-הסוהר. לאן התגלגל העניין הזה?

מ. ידיד: כדי לדעת את ההשלכות החקציביות הייחתי מבקש לשמוע גם ממשרד הסעד, הממונה על מעונות חסות, וגם מנציבות שירות בתי-הסוהר, כמה עולה למדינה להחזיק עצור, אם במעון חסות לנוער ואם בבית-מעצר.

בהזדמנות זו אני מברך את גונדר לוי בחפקידו החדש. הלוואי ולא תראה הרבה עבודה.

היו"ר ח. גרוסמן: לאנשי משרד הסעד: אני חושבת שחבר-הכנסת בארי צודק ויש גל גואה של פשיעת נוער.

האם אתם חושבים שהמשרד שלכם, כפי שהוא בנוי, יכול להיות המשרד האמון לנושא זה של שיקום נוער עברייני או שצריך להיות דבר חדש, אחר, משותף, במקום אחר, במבנה אחר? האם באמת צריכים להמשיך ללכת בדורך זה שיש רשות חסות נוער הנמצאת במשרד הסעד ויש לה מעונות פתוחים ונעוליים, משפחות אומנות - וכך כל השנים? האם אינכם חושבים שהגיע הזמן לנסות לנער את כל הנושא הזה של שיקום נוער עברייני, כדי שנגמור את הוויכוח בין המשטרה לבין משרד הסעד? וזאת כאשר המשטרה טוענת שהיא אמונה לשמור על בטחון הציבור ומבקשת שיעזבו אותה לגבי כל הדברים האחרים, ואילו מר שיינפלד טוען - ואני מבינה אותו - שמצד אחד רוצים את בטחון הציבור, אבל מצד שני רוצים שיהיה גוף מחנך, משקם ושני הדברים לא הולכים כל כך ביחד. היקף הבעיה של שיקום נוער עברייני שונה מזה שהיה בעבר. האם לא הגיע הזמן שנשאל את עצמנו אם באמת מעונות אלה, כפי שהם, זו החשובה או אולי צריך לחפש דבר חדש? זהו ענין של מחשבה מרחיקת לכת הרבה יותר שהתעוררה אצלי, כיושבת-ראש ועדת השירותים הציבוריים שמטפלת בנושא זה, הרבה פעמים. אנחנו חיים במדינת ישראל ורואים לאן הגענו. זה לא ענין של משרד הסעד, זה ענינה של החברה כולה.

דבר שני שמדאיג אותי הוא הטיפול הפסיכולוגי והפסיכיאטרי. איך ייתכן שלמשרד האמון על כל הנושא של שיקום נוער עברייני אין שירות משלו? זו לא רק בעיה חקציבית. אם שולחים נער או ילד לבחינה אצל פסיכולוג על בסיס של חשלוט, כמו אצל רופא פרטי, הן הטיפול הוצוף? הרי לא מדובר פה בבדיקה חד-פעמית; הרי ילדים כאלה צריכים טיפול פסיכולוגי וצוף. אינני אומרת שבכל מעוף צריך להיות פסיכולוג, אבל שירות פסיכולוגי הוא חלק חשוב מאד מן הטיפול שלכם, חשוב כמו עבודה סוציאלית.

לטיפול הפסיכיאטרי: אני מבינה שזה ענין מסובך, אבל אני מחפלאה שרק עכשיו אתם מעלים את הבעיה של המקרים הגבוליים.

א. לנגרמן: אני חושב שיש עכשיו שעה וצוף.

היו"ר ח. גרוסמן: נצלו אותה. בישיבה הבאה נשמע חשובות לשאלות.